

POSTANOWIENIE

Dnia 21 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania U. L., G. L. i M. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Sosnowcu
o jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 maja 2025 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie
z dnia 13 października 2023 r., sygn. akt IV Ua 25/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Sosnowcu na rzecz U. L. i G. L. tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwoty po 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Częstochowie wyrokiem z dnia 13 października 2023 r., po rozpoznaniu apelacji ubezpieczonych U. L. i G. L., zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 11 kwietnia 2023 r. w ten sposób, że zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Sosnowcu z dnia 24 stycznia 2022 r. i przyznał odwołującym się prawo do jednorazowego odszkodowania z tytułu

śmiertelnego wypadku przy pracy W. L. w kwocie 93 014 zł i oddalił odwołania w pozostałej części oraz zasądził od organu rentowego na rzecz odwołujących się kwoty po 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, a nadto zasądził od organu rentowego na rzecz odwołujących się kwoty po 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem drugiej instancji.

Organ rentowy wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie, zaskarżając orzeczenie w całości i opierając skargę na podstawie naruszenia prawa materialnego: 1) art. 3 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2025 r., poz. 257; dalej jako ustawa wypadkowa), przez uznanie, że zdarzenie, do którego doszło dnia 30 października 2021 r., na skutek którego W. L. doznał zawału serca, może zostać uznane za wypadek przy pracy; 2) art. 6 ust. 1 pkt. 5 ustawy wypadkowej, przez przyznanie U. L. i G. L. prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu śmiertelnego wypadku przy pracy W. L.

W związku z powyższymi zarzutami, organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi, a także o zasądzenie od odwołujących się na rzecz skarżącego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych, z uwzględnieniem odsetek ustawowych.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania organ wskazał, że Sąd Okręgowy w Częstochowie dopuścił się naruszenia przepisów prawa materialnego w stopniu rażącym, przez stwierdzenie, iż zdarzenie, do którego doszło w dniu 30 października 2021 r., na skutek którego W. L. doznał zawału serca, może zostać uznane za wypadek przy pracy, podczas gdy zdarzenie to nie zostało spowodowane przyczyną zewnętrzną, a śmierć ubezpieczonego została spowodowana kolejnym zawałem, jakiego doznał w trakcie hospitalizacji. W zakresie obejmującym zidentyfikowane naruszenie przepisów prawa materialnego zasadne staje się zatem odwołanie do art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. jako podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Ustawodawca konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) oraz obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych

elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że nawiązanie do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się "oczywistość" zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4 poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest zatem powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona, nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860). Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tych wymagań odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo określeniem "rażącego", "ewidentnego", "kwalifikowanego" lub "oczywistego", jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 lutego 2014 r., III PK 86/13, LEX nr 1644571; z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, LEX nr 1511117; z dnia 11 kwietnia 2018 r., III UK 98/17, LEX nr 2497587).

Wypada stwierdzić, że organ rentowy nie wykazał istnienia powyższej przesłanki przedsądu.

Kluczowe dla oceny zasadności powołanej przez skarżącego przesłanki przedsądu jest odniesienie się do ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd drugiej instancji. Ustalenia te wiążą Sąd Najwyższy zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c.

Sąd Okręgowy na podstawie całego zgromadzonego materiału uznał, że nie doszłoby do zdarzenia, jakiemu uległ W. L. w dniu 30 listopada 2021 r., w postaci zawału mięśnia sercowego i w konsekwencji śmierci, gdyby w okresie bezpośrednio poprzedzającym to zdarzenie mąż i ojciec odwołujących się U. L. i małoletniego G. L. nie został poddany w miejscu pracy okolicznościom szczególnym, które były stresogenne. Za takie okoliczności stresogenne należy uznać wykonywanie obowiązków pracowniczych w czasie masowego wypadku, polegających nie tylko na kierowaniu pojazdem uprzywilejowanym, ale także uczestniczeniu w czynnościach ratunkowych (pomoc w przeniesieniu pacjenta do śmigłowca pogotowia ratunkowego, zabezpieczenie pacjentki wyciąganej spod wraku samochodu i jej przewiezienia do szpitala). Dokonując oceny wpływu opisanych warunków pracy na zaistnienie wypadku przy pracy W. L., Sąd odwoławczy oparł się na opinii biegłego sądowego kardiologa, który w sposób

spójny i logiczny przedstawił wpływ obciążenia stresującą pracą w dniu 30 listopada 2021 r. na zawał serca i w konsekwencji śmierć W. L.

W świetle powyższych ustaleń godzi się przypomnieć, że w orzecznictwie sądowym wyrażany jest pogląd, iż zawał serca może być kwalifikowany jako ryzyko ubezpieczenia wypadkowego tylko wtedy, gdy spełnia wszystkie ustawowo określone przesłanki prawne uznania za wypadek przy pracy, a więc zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy wypadkowej, gdy jest zdarzeniem nagłym, wywołanym przyczyną zewnętrzną, związanym czasowo, miejscowo i funkcjonalnie z wykonywaniem pracy zawodowej. Sąd Najwyższy dopuszcza taką kwalifikację jedynie w indywidualnych przypadkach i przy niewątpliwym potwierdzeniu się w konkretnym stanie faktycznym wystąpienia ustawowych kryteriów uznania zawałów serca za wypadki przy pracy. Takie indywidualne i konkretne przypadki nie mogą być powoływane jako powszechnie przyjęty kierunek lub reguła (zasada) orzecznictwa sądowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 1997 r., II UKN 281/97, OSNAPIUS 1998 nr 15, poz. 456 i postanowienie z dnia 12 marca 2019 r., III UK 197/18, LEX nr 2642140).

Zewnętrzną przyczyną sprawczą wypadku przy pracy może być każdy czynnik pochodzący spoza organizmu poszkodowanego zdolny - w istniejących warunkach - wywołać szkodliwe skutki (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 sierpnia 1999 r., II UKN 87/99). W orzecznictwie przyjmuje się od dawna, że także wykonywanie pracy w normalnych warunkach może być uznane za zewnętrzną przyczynę wypadku przy pracy, polegającego na urazie wewnętrznym, np. zawale serca, jeśli warunki te były nieodpowiednie ze względu na stan zdrowia pracownika. Już w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 1963 r., III PO 15/62 (OSNCP 1963 Nr 10, poz. 215) stwierdzono, że przyczyną sprawczo-zewnętrzną zdarzenia może być każdy czynnik zewnętrzny (tzn. taki, który nie wynika z wewnętrznych właściwości człowieka) zdolny wywołać w istniejących warunkach szkodliwe skutki. W tym znaczeniu przyczyną zewnętrzną może być nie tylko narzędzie pracy, maszyna, siły przyrody, ale także praca i czynności samego poszkodowanego (np. potknięcie się, niefortunny odruch).

Za dominujący należy uznać pogląd, zgodnie z którym w świetle art. 3 ust. 1 ustawy wypadkowej zewnętrzną przyczyną zdarzenia (zawału serca), będącego

wypadkiem przy pracy, może być wykonywanie pracy w normalnych warunkach, jeśli ze względu na stan zdrowia pracownika powodowały one nadmierne obciążenie jego organizmu. Przy ocenie oddziaływania tak rozumianej przyczyny należy brać pod uwagę cały okres, przez który praca nieodpowiadająca stanowi zdrowia pracownika była wykonywana, a nie tylko dzień, w którym zdarzenie nastąpiło (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 181/10, LEX nr 737375).

Towarzyszący wykonywaniu pracy nadmierny wysiłek fizyczny (albo silny stres) musi zaś być istotnym ogniwem w łańcuchu przyczynowo-skutkowym, prowadzącym do gwałtownego pogorszenia stanu zdrowia pracownika (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 lutego 1997 r., II UKN 85/96, OSNAPiUS 1997 nr 19, poz. 386 i z dnia 29 października 1997 r., II UKN 304/97, OSNAPiUS 1998 nr 15, poz. 464).

Sąd drugiej instancji poczynił stosowne ustalenia dla przyjęcia, że w rozpoznawanej sprawie przyczyną zewnętrzną wypadku przy pracy były ekstremalne, wyjątkowe warunki pracy i towarzyszący im stres ratownika medycznego. Ustalenia te były oparte o wiedzę specjalną biegłego z zakresu kardiologii. Kwestionowanie ustaleń faktycznych na etapie postępowania kasacyjnego jest zaś niedopuszczalne, a tym samym argumentem za oczywistą zasadnością skargi nie może być - sugerowany przez skarżącego a sprzeczny z ustaleniami Sądu drugiej instancji - brak przyczyny zewnętrznej zaistniałego wypadku przy pracy.

Ponadto, w kontekście rozpoznawanej sprawy, warto uwzględnić, że w art. 3 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych zamieszczono definicję wypadku śmiertelnego. Jednakże pojęcie to ma znaczenie wyłącznie dla klasyfikacji wypadków przy pracy dla celów statystycznych, niezbędnych w związku ze zróżnicowaniem składki na ubezpieczenie wypadkowe. Zgodnie bowiem z art. 30 ustawy wypadkowej, stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe ustala się dla danej grupy działalności w zależności od określonej dla niej kategorii ryzyka. Kategorię ryzyka dla grupy działalności ustala się zaś w zależności od ryzyka określonego

wskaźnikami częstości, między innymi, poszkodowanych w wypadkach śmiertelnych i ciężkich.

Wypada podkreślić, że pojęcie wypadku śmiertelnego nie odgrywa żadnej roli w ocenie prawa do świadczeń przysługujących z mocy przepisów ustawy wypadkowej. Artykuł 13 ust. 1 tego aktu stanowi bowiem, że jednorazowe odszkodowanie przysługuje członkom rodziny ubezpieczonego, który zmarł wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej. Prawo do świadczenia wiąże się nie z wypadkiem śmiertelnym, lecz z śmiercią ubezpieczonego wskutek wypadku przy pracy. Upływ czasu między datą zdarzenia wypadkowego i datą zgonu poszkodowanego, istotny w definicji wypadku śmiertelnego w rozumieniu art. 3 ust. 4 ustawy wypadkowej, nie przesądza więc o zasadności roszczeń odszkodowawczych członków rodziny (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2010 r., III UZP 1/10, LEX nr 667503).

Istnienie związku przyczynowego między zdarzeniem wypadkowym a zgonem ubezpieczonego jest zaś okolicznością stanu faktycznego, wymagającą skorzystania z wiedzy specjalnej. Jak uprzednio wskazano, Sąd drugiej instancji przy ferowaniu zaskarżonego wyroku oparł się zasadniczo na opinii biegłego kardiologa, co do której ani odwołujący się, ani organ rentowy nie wnieśli zarzutów.

Mając powyższe na uwadze, trzeba uznać, że skarżący nie zdołał wykazać, iż zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c., należało postanowić jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[a.ł.]